

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ В УКРАЇНІ

ГЕДЬО Андрій Степанович - аспірант кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Академії праці, соціальних відносин і туризму

DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.3.3>

У статті здійснюється комплексний аналіз категорії адміністративно-правового статусу приватних виконавців з огляду умов сьогодення. Визначено, що основною ідеєю впровадження інституту приватного виконання судових рішень та рішень інших державних органів є підвищення відсоткового показника виконаних рішень шляхом впровадження ринкових стимулів та формування конкурентного середовища. За таких умов цілком послідовно постає питання виокремлення проблемних аспектів, які гальмують розвиток цього інституту, та пошуку шляхів їх подолання. З'ясовано, що визначні адміністративісти по-різному підходять до проблематики адміністративно-правового статусу приватних виконавців, адже цей правовий інститут активно почав розвиватися після 2016 року, коли було прийнято спеціальний законодавчий акт. Корективи, у тому числі й вніс запроваджений правовий режим воєнного стану, що безумовно негативно вплинув на діяльність приватних виконавців. Підсумовано, що адміністративно-правовий статус приватних виконавців характеризується подвійною правовою природою, що складається з низки загальних ознак, або елементів, що характерні як для будь-якого різновиду адміністративно-правового статусу, так і особливими ознаками, що дозволяють виокремити такий інститут від інших. Особливі ознаки адміністративно-правового статусу приватних виконавців можливо відслідкувати саме завдяки аналізу їхніх повноважень, що визначені в Законі України "Про виконавче прова-

дження". При цьому, варто пам'ятати, що в умовах дії правового режиму воєнного стану встановлені обмеження прав на можливість стягнення належного майна та коштів або вилучення такого майна в неналежних користувачів, що в тому числі й обмежує повноцінне застосування свого статусу на практиці приватними виконавцями.

Ключові слова: провадження, приватні виконавці, судові рішення, адміністративно-правовий статус, воєнний стан

Актуальність теми

Питання особливостей здійснення діяльності приватними виконавцями в Україні зберігає свою актуальність уже протягом значного періоду часу і сягає часів проголошення незалежності України. Головною ідеєю впровадження інституту приватного виконання судових рішень та рішень інших державних органів є підвищення відсоткового показника виконаних рішень шляхом впровадження ринкових стимулів та формування конкурентного середовища. За таких умов цілком послідовно постає питання виокремлення проблемних аспектів, які гальмують розвиток цього інституту, та пошуку шляхів їх подолання.

У цілому, ж аналізуючи результати діяльності приватних виконавців, то вони перебувають у причинно-наслідковому зв'язку та здійснюють безпосередній вплив як на соціальні аспекти діяльності держави, що виявляється в забезпеченні гарантій для учасників суспільних відносин на захист та

відновлення порушених прав, так і на економічне життя держави, оскільки забезпечують відповідні гарантії для суб'єктів, які займаються господарською діяльністю.

Тривалий період визначні адміністративісти по-різному підходять до проблематики адміністративно-правового правового статусу приватних виконавців, адже цей правовий інститут активно почав розвиватися після 2016 року, коли було прийнято спеціальний законодавчий акт. Корективи, у тому числі, й вніс запроваджений правовий режим воєнного стану, що безумовно негативно вплинув на діяльність приватних виконавців. Власне тому постає об'єктивна необхідність у з'ясуванні всіх аспектів адміністративно-правового статусу приватних виконавців в Україні, що продиктовані вимогами та викликами сьогодення.

Метою дослідження виступає комплексний аналіз адміністративно-правового статусу приватних виконавців в Україні та його характеристика його основних елементів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій підтверджує актуальність обраної тематики, і, відповідно, схожий предмет дослідження мають праці таких науковців, як А. А. Митник, Д. І. Сирота, В. В. Локтіонова, О. В. Плєскун, В. П. Кононець, А. М. Авторгов, С. Я. Фурса, Д. В. Приймаченко, Н. Б. Новицька та інші.

Результати

У першу чергу, слід зауважити, що відповідно до Закону України "Про виконавче провадження", виконавче провадження [1] як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) – сукупність дій визначених органів та осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, Закон України "Про виконавче провадження", іншими законами та нормативно-правовими актами. До 2016 року виконавче провадження здійснювалося державними виконавцями [2, с.121] і тому вве-

дення посад приватних виконавців є досить новим у діяльності виконавчої служби. Водночас з прийняттям Закону України "Про виконавче провадження" було прийнято ще ряд нормативних актів, які визначають діяльність приватних виконавців [3].

Адміністративна діяльність у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів в Україні, яку здійснюють уповноважені суб'єкти, є однією із належних їм функцій, що полягає в практичній реалізації зовнішніх і внутрішніх адміністративних повноважень, наданих таким органам. Тож, можна дійти висновку, що характеристика органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів в Україні охоплюється поняттям «адміністративно-правовий статус». Отже, у цьому контексті науковому аналізу передусім підлягає правова категорія «адміністративно-правовий статус органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів в Україні», перш ніж перейти до безпосереднього дослідження цієї правової категорії, необхідно з'ясувати сутність понять «статус» та «правовий статус». Так, «статус» (від лат. – *status*) – положення, становище. Це абстрактний багатозначний термін; у загальному значенні означає сукупність стабільних значень параметрів об'єкта або суб'єкта [4, с. 609].

Таким чином, юридична дефініція "статус" є багатоаспектною категорією, зміст якої складають взаємопов'язані елементи, має різне значення, у залежності від сфери тлумачення. У юридичному контексті "статус" означає положення суб'єкта в певній ієрархічній системі. За усталеними науковими визначеннями адміністративно-правовий статус є похідним. Це самостійний правовий концепт, однак його існування породжене наявністю більш загального правового явища – "правовий статус".

У межах здійснення аналізу адміністративно-правового статусу приватного виконавця слід звертати увагу, в першу чергу, на те, що, з одного боку, він є приватним незалежним суб'єктом, а з іншого боку, на вчинення примусового виконання рішень він

уповноважений державою. Останнє кореспондується зі встановленням державою вимог, яким має відповідати особа, яка бажає стати приватним виконавцем, процедури доступу до професії приватного виконавця, організації його роботи, контролю за його діяльністю [5, с.217].

З наведеного є очевидним, що органи та особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень, наділені спеціальним адміністративно-правовим статусом, належать переважно до суб'єктів публічного управління, мають визначене коло прав та обов'язків, повноважень та компетенції; гарантій та відповідальності. Тобто такі суб'єкти наділені адміністративно-правовим статусом, який походить від правової категорії "правовий статус" та який можна розкрити через його структуру.

Тож слід розглянути доктринальні підходи вчених до визначення поняття «адміністративно-правовий статус осіб». Так, С.В. Ківалов характеризує адміністративно-правовий статус осіб як комплекс їх прав та обов'язків, що закріплені нормами адміністративного права, а також гарантій захисту цих прав і обов'язків [6, с. 272].

На думку М.І. Горбач, адміністративно-правовий статус – це врегульований нормами адміністративного законодавства правове положення в системі ієрархії органів, посадових або службових осіб, що складається із сукупності взаємопов'язаних правових елементів. Також науковець запропонував провести класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права:

1) основні елементи – є права та обов'язки, як комплексні елементи адміністративно-правового статусу, що виділяють його цілісну складову, без жодного з елементів якого він не може існувати;

2) додаткові елементи – такі як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії, компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище, на думку автора, належать до динаміки, тобто інструментарію адміністративного права та не можуть бути віднесені до загальної складової адміністративно-

правового статусу суб'єкта адміністративного права;

3) спеціальні елементи, до яких, за твердженням дослідника, відносяться всі елементи, що характеризують певний конкретний суб'єкт адміністративного права [7, с. 39].

Я. Окар-Балаж [3, с. 83] чітко трактує, що він як спеціальний правовий статус характеризує особу через її права, обов'язки й відповідальність суб'єкта адміністративного права і забезпечує його участь у суспільних відносинах, що виникають у зв'язку із забезпеченням суб'єктами публічної влади прав і свобод фізичних осіб, при взаємодії органів публічної влади з інституціями громадянського суспільства, а також опосередковано – у відносинах, які пов'язані у сфері публічного адміністрування об'єктів державної та комунальної власності, а інколи – у відносинах, які мають місце у внутрішньо-організаційній діяльності органів публічної влади [8, с. 85]. Тобто "адміністративно-правовий статус" є одним із видів загального поняття "правовий статус", і, у свою чергу, він може бути конкретизований залежно від виду суб'єктів адміністративно-правових відносин: фізичні або юридичні особи [9, с.34].

Таким чином, можливо зазначити, що адміністративно-правовий статус приватних виконавців характеризується подвійною правовою природою, що складається з низки загальних ознак або елементів, що характерні для будь-якого різновиду адміністративно-правового статусу, так і особливими ознаками, що дозволяють виокремити такий інститут від інших.

Щодо основних прав та обов'язків як елементів адміністративно-правового статусу приватних виконавців, то слід зауважити, що приватні виконавці наділені такими правами та обов'язками, як і державні. При цьому, повноваження суб'єктів, які наділені державою на примусове виконання рішень, визначено в Законі України «Про виконавче провадження» [1]. Проте поряд із державними виконавцями приватні виконавці мають ряд обмежень. Так, законом заборонено здійснювати примусове виконання рішень приватними виконавцями у випадках виконання рішень:

1) про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною;

2) за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються лише за кошти державного або місцевого бюджету;

3) за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону;

4) за якими стягувачами є держава, державні органи (крім рішень Національного банку України);

5) адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини;

6) які передбачають вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності;

7) про виселення та вселення фізичних осіб;

8) за якими боржниками є діти або фізичні особи, які визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена;

9) про конфіскацію майна;

10) за якими боржником є уповноважений суб'єкт управління або господарське товариство в оборонно-промисловому комплексі, визначені частиною першою статті 1 Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності", та рішень, які передбачають вчинення дій щодо їх майна.

Також встановлено кваліфікаційну вимогу, відповідно до якої протягом першого року зайняття діяльністю приватного виконавця, приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання рішень, за якими сума стягнення становить двадцять та більше мільйонів гривень або еквівалентну суму в іноземній валюті [1].

Крім прав та обов'язків, повноважень, слід звернути увагу на адміністративну правоздатність приватних виконавців. Особливістю адміністративної правоздатності є те, що вона, по-перше, обмежена адміністративно-правовими нормами, по-друге, її змістом є

коригування відносин між індивідуальними та колективними суб'єктами адміністративного права та публічними адміністративними суб'єктами. Суб'єктом, що притягується до відповідальності за вчинення порушень у сфері невиконання судових рішень, є суб'єкт державної влади, уповноважені контролюючі органи, які реалізують своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне виконання рішення суду по справі щодо захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень із боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб під час здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень [10, с.80].

У межах цього дослідження варто звернути увагу на те, що з лютого 2022 року Україна живе в умовах дії правового режиму воєнного стану, що спровокований військовою агресією сусідньої держави. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [10] в умовах воєнного стану можуть запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб.

Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану» встановлюються певні обмеження та умови щодо здійснення примусового виконання рішень приватними виконавцями. Зокрема:

1) зупиняються до припинення або скасування воєнного стану в Україні строки розгляду Дисциплінарною комісією подань про притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності та прийняття рішення про застосування до приватного виконавця дисциплінарного стягнення;

2) відомості, які підлягають внесенню до Єдиного реєстру приватних виконавців України, у разі відсутності технічної мож-

ливості для їх внесення вносяться Міністерством юстиції України після настання такої можливості;

3) планові та позапланові перевірки діяльності приватних виконавців не проводяться. У разі якщо на день введення воєнного стану позапланова перевірка діяльності приватного виконавця не була проведена, така перевірка проводиться в порядку, встановленому Міністерством юстиції України, після припинення або скасування воєнного стану за письмовим зверненням учасника виконавчого провадження щодо рішень, дій або бездіяльності приватного виконавця [12].

Можливо погодитися з тим, що розуміння необхідності вжиття кардинальних змін на період воєнного часу у той же час створюють і негативні наслідки для зловживань у частині дотримання законодавства та рішень щодо примусового виконання. У кожного такого рішення є дві сторони: на кого направлено примусове виконання рішення та сторона, що зацікавлена у такому виконанні рішення. Відповідно, із прийняттям цього правового режиму в умовах воєнного часу встановлені обмеження прав на можливість стягнення належного майна та коштів або вилучення такого майна у неналежних користувачів. Маємо глибоке переконання, що проблеми із примусовим виконанням рішень, проблем із забезпеченням доступу приватних виконавців до інформаційних систем, що фактично унеможлиблює здійснення їх діяльності будуть зняті відразу після перемоги та відміни воєнного стану [13, с. 122].

Таким чином, можемо аргументувати, що адміністративно-правовий статус приватних виконавців останнім часом суттєво видозмінився, що в тому числі обумовлено запровадженням воєнним станом та прийняттями нормативно-правовими актами у цій сфері правового регулювання.

Висновки

Таким чином, адміністративно-правовий статус приватних виконавців характеризується подвійною правовою природою, що складається з низки загальних ознак або

елементів, що характерні як для будь-якого різновиду адміністративно-правового статусу, так і особливими ознаками, що дозволяють виокремити такий інститут від інших. Особливі ознаки адміністративно-правового статусу приватних виконавців можливо відслідкувати саме завдяки аналізу їхніх повноважень, що визначені в Законі України “Про виконавче провадження”. При цьому, варто пам’ятати, що в умовах дії правового режиму воєнного стану встановлені обмеження прав на можливість стягнення належного майна та коштів або вилучення такого майна у неналежних користувачів, що в тому числі й обмежує повноцінне застосування свого статусу на практиці приватними виконавцями.

Література

1. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
2. Штефан М.Й., Омельченко М.П., Штефан С.М. Виконання судових рішень: навчальний посібник. Київ. Юрінком Інтер. 2001. 320 с.
3. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1403. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>
4. Мещерякова О.В. Щодо визначення елементів адміністративно-правового статусу учасників операцій ООН з підтримання миру. *Форум права*. 2011. № 2. С. 609-612.
5. Сергієнко Н. (2020). Адміністративно-правовий статус учасників виконавчого провадження. *Юридична наука*, (11 (113)), С. 210–222. URL: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-113-11.28>
6. Ківалов С.В., Біла Л.Р. Адміністративне право України: навч.-метод. посіб. Вид. 2-е, перероб. і доп. Одеса: Юрид. л-ра, 2002. 312 с.
7. Горбач М.І. Класифікація елементів адміністративно-правового статусу суб’єктів адміністративного права. *Вісник пенітенціарної асоціації України*, 2017. № 2. С. 29-40.

8. Окар-Балаж Я. І. Деякі питання визначення правового статусу особи у адміністративному праві. *Наше право*. 2015. № 2. С. 81–85.

9. Безпалова О. І., Горбач Д. О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. *Форум права*, 2017. № 5. С. 31–38.

10. Мороз В.П. Адміністративна правосуб'єктність приватних виконавців, які здійснюють примусове виконання судових рішень. *Приватне та публічне право*. № 4/2021. 77-81 с. URL: http://pp-law.in.ua/archive/4_2021/13.pdf

11. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

12. Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану: Закон України від 27.07.2022 р. 2455-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-20#Text>

13. Новицька Н. Б. Особливості примусового виконання судових рішень в період воєнного стану в Україні. *Правова позиція*, № 4 (37), 2022. С. 120-124. URL: <http://biblio.umf.dp.ua/jspui/handle/123456789/5299>

FEATURES OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF PRIVATE CONTRACTORS IN UKRAINE

The article provides a comprehensive analysis of the category of administrative and legal status of private performers based on the current conditions. It was determined that the main idea of implementing the institute

of private enforcement of court decisions and decisions of other state bodies is to increase the percentage of executed decisions by introducing market incentives and forming a competitive environment. Under such conditions, the question of identifying problematic aspects that inhibit the development of this institute and finding ways to overcome them arises quite consistently. It has been found that prominent administrative experts have different approaches to the issue of the administrative-legal legal status of private contractors, because this legal institution actively began to develop after 2016, when a special legislative act was adopted. Corrections were made, including the introduced legal regime of martial law, which definitely had a negative impact on the activities of private contractors. It is summarized that the administrative-legal status of private executors is characterized by a dual legal nature, consisting of a number of general features or elements that are characteristic of any type of administrative-legal status and special features that allow distinguishing such an institution from others. Special signs of the administrative and legal status of private executors can be traced precisely thanks to the analysis of their powers, which are defined in the Law of Ukraine «On Executive Proceedings». At the same time, it is worth remembering that under the conditions of the legal regime of martial law, there are restrictions on the right to recover proper property and funds or to seize such property from improper users, which also limits the full assertion of one's status in practice by private executors.

Keywords: proceedings, private executors, court decision, administrative and legal status, martial law